

Çağdaş Çocuk Edebiyatı

Editörler:

Şener DEMİREL

Serdal SEVEN

2. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Şener DEMİREL - Prof. Dr. Serdal SEVEN

ÇAĞDAŞ ÇOCUK EDEBİYATI

ISBN 978-625-7676-60-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2021, Ankara

2. Baskı: Ağustos 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Çocuklar, geleceğin yetişkinleri ve mimarlarıdır. Her yönüyle nitelik sahibi olan; olayları, düşünceleri veya hayalleri ile geleceğe katkı sağlayacak çocukların yetişmesinde çağdaş çocuk edebiyatının katkısı büyük olacaktır. Çağdaş çocuk edebiyatı, çocukların hayal dünyasını zenginleştiren, onlara yeni bakış açıları kazandıran heyecanlı bir serüveni içerisinde barındırır. Birçok farklı coğrafyanın kültürüyle beslenmiş çeşitli eserler; toplumların gelenek ve görenekleriyle bezenmiş söylemler, ifade tarzları, sanat ürünleri, çocukların bu serüveni keşfetmelerinde altın bir anahtardır. Bu sebeple çağdaş çocuk edebiyatının bütün yönleriyle incelenmesi, çocukların bilişsel gelişimlerine katkı sağlamanın yanı sıra toplumsal gelişimin de nitelikli bir biçimde ilerlemesi açısından önem taşımaktadır.

Çocuklar oyuna ihtiyaç duydukları gibi edebî ürünlere de ihtiyaç duyarlar. Edebiyat, okuru düşünmeye zorlar. Bu, gelişen biliş ve dil kapasitesinin bir sonucudur. Dil, edebiyatla çocuğun gözünde oyunlaşır, hayal dünyasına kapılar açar ve dünyayı anlamlı kılar. Bu, çocuklar için edebî ürünlerin itinayla hazırlanmasını gerekli kılan noktadır.

Çocuk edebiyatı, ülkemizde ilk olarak 1900'lü yılların hemen başlarında Ali Nusret'in Şûrâ-yı Ümmet (1908) adlı gazetede kaleme aldığı bir yazıda çocuk edebiyatının önemi üzerinde durması, sonrasında da başta İbrahim Alâettin Gövsa (Çocuk Şiirleri, 1911) olmak üzere Tevfik Fikret (Şermin, 1914) ve İbrahim Aşkî Tanık (Çocukların Şiir Defteri, 1917) gibi şairlerin çocuklara yönelik yazdıkları şiir kitaplarıyla varlığını hissettirmeye başlar. Çocuk edebiyatı ile ilgili esas gelişme İbrahim Alâettin Gövsa'nın 1925 yılında yayımladığı ve Türkiye'deki ilk sanat/estetik eğitimini içeren Bedîî Terbiye adlı eserinin bir bölümünü müstakil olarak çocuk edebiyatına ayırmış olması ile gerçekleşmiştir.

Çocuk edebiyatı ilk başlarda öğretmen okullarında, daha sonra eğitim enstitülerinde ve eğitim yüksek okullarında son olarak da eğitim fakültelerindeki bazı bölüm/programlarda (Sınıf öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Okulöncesi Öğretmenliği) okutulan bir ders olarak günümüze kadar gelmiştir. Çocuk Edebiyatı dersi, YÖK tarafından 2018 yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulamaya konulan programlar içinde sadece Türkçe Öğretmenliği (Çocuk Edebiyatı) ve Okulöncesi Öğretmenliği programında (Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı) zorunlu ders olarak yer almaktadır. Sınıf öğretmenliği programında ise seçmeli derstir. Bu bölümlerdeki ihtiyaca cevap verebilmek amacıyla çağdaş çocuk edebiyatı eserlerinden örneklerle desteklemiş olan bu kitabı hazırladık.

Elinizdeki kitap on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuklarda dil gelişimine, ikinci bölümde çocuk edebiyatı ve çocuğa görelige, üçüncü bölümde tarihsel süreçte çocuk ve çocuk edebiyatına, dördüncü bölümde çocuk kitaplarının biçim ve içerik özelliklerine, beşinci bölümde okuma ve okuma alışkanlığına, altıncı bölümde sorun odaklı çocuk edebiyatına, yedinci bölümde çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemine, sekizinci bölümde çocuk edebiyatında anlatma esasına dayalı türlere, dokuzuncu bölümde çocuk edebiyatında bilgilendirici metin türlerine ve son bölümde ise çocuk edebiyatında şiire yer verilmiştir.

Her bölümü konusunun uzmanları tarafından ele alınan kitap alan yazının ne ilk ne de son kitabı olacaktır. Kitabın değişen ve gelişen şartlar sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla ve çocuk edebiyatı dersi müfredatı esas alınarak oluşturulduğunu, süreç içinde meydana gelebilecek gelişmelere göre yeniden gözden geçirilebileceğini ayrıca belirtmemiz gerekir.

Editörler

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Şener DEMİREL - Prof. Dr. Serdal SEVEN

1. Bölüm: Çocuklarda Dilin Gelişimi

Prof. Dr. Serdal SEVEN - İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0003-3965-4725

2. Bölüm: Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik

Prof. Dr. Şener DEMİREL - Fırat Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0152-1081

3. Bölüm: Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Prof. Dr. Esma DUMANLI KADIZADE - Mersin Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6882-6234

Dr. Can SAKAR - Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

ORCID No: 0000-0003-2829-7718

4. Bölüm: Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Özellikleri

Dr. Öğr. Üyesi Yelda KÖKÇÜ - Fırat Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1232-5235

5. Bölüm: Okuma ve Çocukta Okuma Alışkanlığı

Prof. Dr. Şener DEMİREL - Fırat Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0152-1081

Dr. Öğr. Üyesi Yelda KÖKÇÜ - Fırat Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1232-5235

6. Bölüm: Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı

Doç. Dr. Hüseyin ÖZTÜRK - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2876-4734

Prof. Dr. Lokman TURAN - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8622-7753

Arş. Gör. Ali KIRCI - Artvin Çoruh Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7733-1890

7. Bölüm: Çocuklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Rolü

Doç. Dr. Nurşat BİÇER - Amasya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3680-7052

8. Bölüm: Çocuk Edebiyatında Anlatma Esasına Dayalı Türler

Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA - Muş Alparslan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8393-7127

9. Bölüm: Bilgilendirici Metin Türleri

Doç. Dr. Yakup ALAN - Sakarya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9888-1357

10. Bölüm: Çocuk Edebiyatında Şiir

Doç. Dr. Elif Emine BALTA - Düzce Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8958-4628

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM ÇOCUKLARDA DİLİN GELİŞİMİ

ÖZET	1
GİRİŞ	2
DİL GELİŞİMİ KURAMLARI	2
Davranışçı Kuram	2
Psiko-lengüistik Kuram	3
Sosyo-lengüistik Kuram	4
ÇOCUKLARDA DİLİN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	5
Cinsiyet	5
Sosyo-Ekonomik Durum	6
Aile İlişkileri.....	6
Medya	7
DİLİN BİLEŞENLERİ	7
Fonoloji (Sesbirim)	8
Morfoloji (Biçim Birimi).....	8
Sentaks (Söz Dizimi).....	8
Semantik (Anlam Bilgisi).....	9
Pragmatik (Kullanım Bilgisi).....	9
DİL BECERİLERİ.....	9
Alıcı Dil Becerisi.....	9
İfade Edici Dil Becerisi	10
ÇOCUKLARDA DİL GELİŞİM DÖNEMLERİ	11
Konuşma Öncesi Dönem	11
Ağlama (0-2 ay).....	11
Gııldama (2-4 ay)	11
Babıldama (4-8 ay).....	12
Babıldama (4-6 ay).....	12
Babıldama Tekrarı (6-8 ay)	12
Başka Sesleri Taklit Etme Dönemi (9-11 ay)	12
Konuşma Dönemi	12

Tek Sözcük Dönemi (12-18 ay).....	12
Üç ve Daha Fazla Sözcüklü Birleşimler (2-3 yaş)	13
Grammer Kurallarına Uygun Konuşma Dönemi (3-6 yaş)	13
Orta Çocukluk Dönemi Dil Gelişimi (7-11 yaş)	14
DEĞERLENDİRME SORULARI	15
KAYNAKÇA	16

2. BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUĞA GÖRELİK

ÖZET	19
GİRİŞ-ÇOCUK EDEBİYATI	20
Çocuk Edebiyatının İlke ve Hedefleri	21
ÇOCUĞA GÖRELİK.....	22
Dil ve Üslup.....	25
Konu ve Tema	26
İletiler.....	29
İletilerin Aktarımı	30
İletilerde Bulunması Gereken Özellikler.....	31
Varlık/Şahıs Kadrosu	32
Resim	35
Resimlerde Bulunması Gereken Özellikler.....	36
Değerlendirme Soruları.....	37
KAYNAKÇA	37

3. BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

ÖZET	39
GİRİŞ	40
Çocuk ve Çocukluk Kavramı	41
Dünyada Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	46
Türk Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	58
SONUÇ.....	65
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	67
KAYNAKÇA	67

4. BÖLÜM ÇOCUK KİTAPLARININ BİÇİM VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

ÖZET	71
GİRİŞ.....	72
ÇOCUK KİTAPLARININ BİÇİM ÖZELLİKLERİ	73
Kapak-Cilt	73
Boyut.....	74
Kâğıt-Malzeme	74
Sayfa Düzeni	74
Yazı Özellikleri.....	75
Resim	75
ÇOCUK KİTAPLARININ İÇERİK ÖZELLİKLERİ.....	76
Konu ve Tema (İzlek).....	76
Kahramanlar	77
Plan	78
Dil ve Anlatım	79
İÇERİKLERİNE GÖRE ÇOCUK KİTAPLARI.....	80
ABC Kitapları	80
Sayı Kitapları.....	81
Ninni Kitapları.....	81
Tekerleme Kitapları.....	81
Kavram Kitapları.....	82
Resimli Kitaplar	82
İlk Okuma Kitapları.....	83
Tanıma ve Algılama Kitapları.....	83
Dokunsal (Taktil) Kitaplar	84
Sesli Kitaplar	84
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	85
Cevap Anahtarı.....	85
KAYNAKÇA	86

5. BÖLÜM OKUMA VE ÇOCUKTA OKUMA ALIŞKANLIĞI

ÖZET	89
GİRİŞ.....	90
Okuma, Alışkanlık ve Okuma Alışkanlığı	90
Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Aile, Öğretmen ve Diğer Kurum- Kuruluşlara Düşen Görevler.....	94
Aileye Düşen Görevler	94
Öğretmenlere Düşen Görevler	95
Kurum ve Kuruluşlara Düşen Görevler	99
KAYNAKÇA	100

6. BÖLÜM SORUN ODAKLI ÇOCUK EDEBİYATI

ÖZET	103
GİRİŞ.....	104
ÖLÜM VE ÖLÜMCÜL HASTALIKLAR.....	106
ENGELLİLİK	112
BOŞANMA	116
GÖÇ VE GÖÇMENLİK.....	118
ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇEVRE SORUNLARI	120
DEĞERLENDİRME SORULARI	123
KAYNAKÇA	124

7. BÖLÜM ÇOCUKLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATININ ROLÜ

ÖZET	127
GİRİŞ.....	128
ÇOCUKLARA DİL ÖĞRETİMİ.....	129
EDEBİYATIN DİL ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ.....	131
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE ÇOCUK EDEBİYATI	133
Çocuk Edebiyatının Dil Öğretimine Yararları	134
Çocuk Edebiyatında Metin Seçimi	135
Çocuk Edebiyatının Dil Özellikleri	136

Çocuk Edebiyatının Temel Dil Becerilerine Etkisi	137
Çocuk Edebiyatı ve Dil Öğrenme Motivasyonu	139
Çocuk Kitaplarındaki Görsel Öğelerin Dil Öğrenmeye Katkısı	140
Çocuk Edebiyatının Kültürel Yapısı.....	141
SONUÇ.....	142
DEĞERLENDİRME SORULARI	143
Cevap Anahtarı.....	143
KAYNAKÇA	144

8. BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATINDA ANLATMA ESASINA DAYALI TÜRLER

ÖZET	147
GİRİŞ.....	148
MASAL	149
Masalarda Yapı	149
Masalarda Kahramanlar.....	149
Konularına Göre Masallar.....	150
Masalarda Biçim ve İçerik Özellikleri	150
Çocuk Masalarında Aranan Nitelikler	151
Masal Örneği	152
Melikşah	152
EFSANE.....	159
Efsanelerin Özellikleri	160
Konularına Göre Efsaneler.....	160
Efsanelerin Yararları ve İşlevleri.....	160
Efsane Örneği	161
Sırakayalar Efsanesi.....	161
DESTAN	162
Destanların Oluşumu	163
Destanların Özellikleri	164
Destan Örneği.....	164
Yaradılış Destanı.....	164
FABL.....	165
Fablların Yapısı	166
Fablların Eğitsel İşlevi.....	166
Fabl Örnekleri.....	167

HİKÂYE VE ROMAN	169
Hikâye (Öykü)	169
Roman	170
Hikâye ve Romanlarda Temel Unsurlar	172
Hikâye ve Roman Örnekleri	173
Hikâye Örneği	173
Roman Örneği	174
TİYATRO	177
Tiyatroda Yapı	177
Tiyatro Terimleri	177
Tiyatro Türleri	178
Çocuk Tiyatroları	178
Tiyatro Örneği	179
DİĞER TÜRLER	182
Mesnevi	182
Halk Hikâyeleri	183
Karagöz-Hacivat	184
Orta Oyunu	184
Mizahi Fıkra	185
Mizahi Fıkra Örneği	186
Hiç	186
Köy Seyirlik Oyunları	187
Köy Seyirlik Oyunu Örneği	188
Kama Oyunu	188
DEĞERLENDİRME SORULARI	188
KAYNAKÇA	189

9. BÖLÜM BİLGİLENDİRİCİ METİN TÜRLERİ

ÖZET	192
GİRİŞ	192
ANI (HATIRA)	194
Çocuklar için Anı	195
Dünya ve Türk Edebiyatında Anı Türü	196
Anı (Hatıra) Örneği	197
Eski Zamanlarda Ramazan Hazırlığı (Refik Halit Karay)	197

GEZİ YAZISI.....	199
Çocuk Edebiyatı Açısından Gezi Yazısı.....	199
Gezi Yazısı Örneği.....	200
Döner Kümbet (Yaşar Kemal)	200
Otoray Yolculuğu: Niğde-Kayseri (Reşat Nuri Güntekin)	201
DENEME.....	203
Çocuk Edebiyatı Açısından Deneme.....	204
Deneme Örnekleri	205
Kitap Korkusu (Ahmet Hamdi Tanpınar).....	205
Okuma Üstüne (Francis Bacon).....	205
BİYOĞRAFİ/OTOBİYOĞRAFİ	206
Biyografi Örnekleri	208
Sait Faik Abasıyanık (23 Kasım 1906-11 Mayıs 1954)	208
İbn-i Sina	209
Kendi Kaleminden Kemal Sunal (Otobiyografi).....	210
GÜNLÜK.....	211
Günlük Türünün Özellikleri.....	211
Çocuk Edebiyatı Açısından Günlük	212
Günlük Örnekleri.....	212
Nurullah Ataç	212
Ali Canip Yöntem.....	213
İNSANI, DOĞAYI VE FEN OLAYLARINI ANLATAN ESERLER.....	213
DEĞERLENDİRME SORULARI	217
KAYNAKÇA	217

10. BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATINDA ŞİİR

ÖZET	219
GİRİŞ: ŞİİR NEDİR?.....	220
Şiir Dili ve Şiirin Temel Unsurları.....	221
ÇOCUK VE ŞİİR	223
Eğitsel Bağlamda Şiirin İşlevleri.....	225
Şiirin Temel Dil Becerilerine Katkısı.....	225
Şiirin Düşünme Becerilerine Katkısı.....	227

Şiirin Duyuşsal Eğitime Katkısı.....	229
Çocuk Şiirlerinin Taşınması Gereken Özellikler.....	230
Türk Çocuk Edebiyatında Şiirin Tarihçesi.....	232
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	234
ŞİİRLERDEN ÖRNEKLER.....	235
PAPATYA	235
MEKTEPLİ.....	235
KELEBEK	236
ÇALIŞALIM	236
BAYRAK.....	237
İLKBAHAR	237
DAVET.....	238
FRANSA İÇİN ŞİİR	238
UÇAKLAR	238
FIKRA	238
ON YAŞINDAKİ ÇOCUKLARA SORULACAKTIR.....	239
MAVİ İŞİK	239
ÇOCUK	240
SEVGİLİ MEMLEKETİM.....	240
GEMİM GİDİYOR.....	241
TREN VE ELLERİM	241
ARKADAŞ.....	241
BALIKÇILIK	242
TOPLAM.....	242
SEVGİ ADASI.....	242
ÇOCUK OLMANIN HOŞLUĞU	243
KUŞ UÇUNCA.....	243
KAF DAĞI	244
KAYNAKÇA	245
Yazarlar Hakkında.....	247

1. BÖLÜM

ÇOCUKLARDA DİLİN GELİŞİMİ

Prof. Dr. Serdal SEVEN - İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID No: 0000-0003-3965-4725

“Dil, insan bilincini nesilden nesile aktarır ve yaşar.”

Lev Vygotsky

Bu bölümün sonunda aşağıdaki kazanımların gerçekleşmesi hedeflenmektedir:

1. Dilin gelişim alanlarındaki yerini kavrar.
2. Dil gelişim kuramlarını ilişkilendirir.
3. Dil gelişimine etki eden faktörlerin farkında olur.
4. Dilin bileşenlerini açıklar.
5. Alıcı ve ifade edici dil becerilerini kavrar.
6. Gelişim dönemlerine göre çocukların dil niteliklerini kavrar.

ÖZET

Gelişim döllenmeyle başlayan ve ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Gelişim sürekli olarak fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal değişimler içerir. Dilin oluşumu ve gelişimi bu değişimlere bağlı olarak şekillenir. Gelişimsel olarak dil, genellikle bilişsel gelişim alanı içerisinde incelenmektedir. Davranışçı kuram, psiko-lengüistik kuram ve sosyo-lengüistik kuram başlıca dil gelişim kuramlarıdır. Davranışçı kuram dil gelişimini çevresel faktörlere bağlar ve dilin pekişen seslerle geliştiğini savunur. Psiko-lengüistik kurama göre, her birey konuşabilecek biyolojik dil donanımlarıyla dünyaya gelir. Dil ediniminde birey aktif olarak rol alır. Sosyo-lengüistik kuram ise dilin biyolojik temellerini kabul eder. Ayrıca dil kazanımında sosyal etkileşim ve yetişkin rehberliği konularının önemini vurgular. Dil gelişiminde;

cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, aile ilişkileri ve medyanın etkileri görülmektedir. Dil gelişiminin farklı konularında cinsiyete göre farklılaşmalar görülmüştür. Diğer taraftan düşük sosyo-ekonomik düzey ailelerin çocuklarının dil açısından risk altında oldukları bulunmuştur. Zengin aile etkileşimlerinin dil gelişimine olumlu katkıları olduğuna dair önemli araştırma sonuçları bulunmaktadır. Son olarak, medyanın dil gelişiminde olumlu veya olumsuz etkilerinin kullanımıyla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Dil gelişimi konuşma öncesi ve konuşma dönemleri olarak incelenmektedir. Dönemsel olarak kelime dağarcığı, dilbilgisi ve kullanım bilgisi gelişime bağlı olarak artış göstermektedir.

GİRİŞ

Gelişim döllenmeyle başlayan ve ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Gelişim sürekli olarak fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal değişimler içerir. Dilin oluşumu ve gelişimi bu değişimlere bağlı olarak şekillenir. Gelişimsel olarak dil, genellikle bilişsel gelişim alanı içerisinde incelenmektedir.

Düşünen ve konuşan insan için dil önemli yaşamsal hususlardan biridir. Dil, sosyal etkileşim kuran ve kültür oluşturan insan için kritik bir niteliktir. Dilin bebeklikten itibaren gelişimi ve dillerin nasıl oluştuğu geçmişten bugüne sorgulanmaya devam etmektedir. Bu çerçevede araştırmalar yapılmış birtakım teoriler ortaya atılmıştır.

Bu bölümde çocuk edebiyatının daha iyi anlaşılabilmesi için dil kuramları, dili etkileyen faktörler, dilin bileşenleri ve temel dil becerileri konuları sunulacaktır.

DİL GELİŞİMİ KURAMLARI

Kuramsal anlamda dilin ortaya çıkışı, gelişimi ve etkilendiği faktörler dil gelişimi araştırmalarının temel konuları olmuştur. Özellikle dilin biyolojik ve fizyolojik yapısı, genetik ve çevresel faktörlerin etkisi bu alanda çeşitli teorilerin ortaya atılmasına zemin hazırlamıştır (Ervin-Tripp, 2004). Davranışçı kuram, Psiko-len-güistik Kuram ve Sosyo-lengüistik Kuram dilin gelişimi ile ilgili birtakım görüşler ortaya koymaktadır. Bu kuramlar aşağıda sunulmaktadır.

Davranışçı Kuram

Ivan Pavlov, B. Frederic Skinner tarafından davranışa dayalı ortaya atılan görüşler Davranışçı kuramı oluşturmuştur. Davranışçı kurama göre uyarıcı-tepki ilişkisi sonucunda öğrenme gerçekleşir. Uyarıcı ve tepkinin sırasına ve pekiştirece bağlı olarak klasik koşullanma ve edimsel koşullanma olarak iki farklı biçimde ele